

met Quisling så nær at han har talt åpent og frimodig til oss, vi vet at i denne mann er det ikke svik. Og alle de som har stått ham nær og kjent ham gjennom årene, vidner at all hans ferd har vært preget av rettskaffenhet og uegennytte. Og det var ikke for intet at han hadde Nansens ubegrensede tillit og uforbeholdne sympati.

Quisling beklaget for noen år siden at urolige livsforhold og annen ugunst hadde hindret ham i å gjøre den gjerning som han hadde ønsket; men han la til at «jeg håper at jeg ennu kan få sagt mitt ord før den store stillhet kommer». — Nu har han fått sagt sitt ord. Det er ganske sikkert ikke det siste. Men det har allerede gitt gjenklang fra landsende til landsende. Frøet er sådd, og det skal vokse op til et tre hvis frukter skal høstes av slektene som kommer.

Det er mulig at Quislings motstandere har håp om at de skal slå ham ned. De prøver iallfall å gjøre det — hver på sin måte. Men hans vei er stukket ut, og hans vilje er urokkelig. Og han står nu som han har stått i alle år, både før han kom inn i politikken og etter, som et rankt og rakrygget mannfolk — forøvrig et av de få som norsk politikk idag kan opvise.

Quisling

„Enig eller ikke enig i hr. Quislings politikk tror jeg mange beklager den personlige og fornærmelige form valgkampen har tatt mot ham. — Det vil sikkert interessere å høre hvad Frithjof Nansen mente om sin hjelper — han har ofte uttalt sin glede over å ha en sånn mann til hjelp: „Ypperlig administrator — selvopofrende og hederlig.“ — Hans ansikt lyste når han nevnte Quislings navn.“

Sigrun Nansen.
Oktober 1933.

„Efter at jeg har lært statsråd Quisling å kjenne føler jeg mig fullt forvisset om at han i sjelden grad fortjener alle rettskafne menneskers aktelse og tillit, både på grunn av hans karakteregenskaper, og hans dyktighet.“

Bøndepartiets fører Moseid i stortinget 30. juni 1932, efter Quislingsakens behandling.

I det vesentlige efter foredrag i høittaler
av lektor Sigurd Stinessen.
Oktober 1933.

109853

Quisling er utvilsomt en av de mest omtalte menn i Norge idag; men han er like utvilsomt en av de mest baktalte menn. Og det vil si ikke så lite i et land hvor sladder og bakvaskelse er blitt daglig kost i det politiske virke.

Og det er denne utrolige grad av bakvaskelse som gjør det berettiget og nødvendig å gi en karakteristikk av Quisling fra hold som ikke er fiendtligsinnet. Det er mere enn tvilsomt om Quisling vilde gi sitt minne til dette forsvar. Det får ikke hjelpe. Og dessuten har vi som arbeider med og for ham vår egen rett til å rettferdiggjøre ham for å kunne rettferdiggjøre at vi står last og brast med ham. Vi er ikke tjent med den oppfatning at den mann som vi frivillig har gitt vår tillit, ikke skulde være denne tillit verdig. Jeg vil ha sagt med en gang at ikke bare er han denne tillit verdig, men vi tar det som en stor glede og en stor ære å få lov til å arbeide sammen med en mann av Quislings støpning.

Personlig har jeg ikke kjent Quisling lenge. Det vil si for mere enn 25 år siden traff jeg ham på ekserseplassen, hvor han da var kadett. Jeg husker at den alvorlige unge man hadde ord for å være meget dyktig og meget plikttoppfyllende. Hans karriere — som det heter — betegnes ved fremrakende dyktighet og urokkelig pliktfølelse. Og hans pliktfølelse mot samfundet når meget lenger enn til grensen for hans embedsmessige plikt. Det tør være meget få mennesker — av dem som har betingelser for å bli til noget — som er så lite befengt med personlig ærgjerrighet. Den porsjon han som ekte mannfolk har av denne egenskap domineres helt av hans trang til å gjøre det rette for sine medmennesker.

Det er pussig å tenke på at man stundom ser den påstand om Quisling at han er et *uklart hode* o. lign. Han som har gjennomgått alle sine skoler, fra barneskole, middelskole og gymnasium til krigsskole og militær høiskole med fremrakende resultater! Det er lite sannsynlig at påstanden er riktig. Og inntil Quisling fikk politiske motstandere var han også holdt for å være et usedvanlig *klart* hode, og da ikke bare når det gjelder hans fag.

Nu kan man naturligvis være uklar i politikk selv om man er geni ellers. Men man må også være oppmerksom på at når enkelte ikke finner Quisling klar nok, så behøver ikke skylden å ligge hos ham. Dessuten er det jo så at de fleste ikke finner annet klart enn det de er enig i, og dette gjelder nesten undtagelsesfritt i politikk. Det er f. eks. betegnende at høiremannen og tobakksfabrikanten Andresen fornylig bekjente at han fant Quisling både grei og sympatisk like inntil i vår. For da begynte nemlig Quisling å trå høiremennene på deres politiske tær.

Det er underlig at en som er så stillfarende av natur og vesen som Quisling skulde komme op i et mere urolig og beveget liv enn de fleste nordmenn. Han drømte neppe om det da han var ganske liten, for da skal han ha sagt at når han blev stor, så vilde han preke om søndagene og doktorere om hverdagene. Dette har naturligvis sinforbindelse med det at Quislings far var prest og lægegjerningen er, også optatt i slekten; men det synes mig også å være vidnesbyrd om det som kom klart frem siden, nemlig hans ønske om å gjøre vel mot mennesker, og om det at han ikke kunde nøie sig med ett gjøremål. Det siste er karakteristisk for dem som interesserer sig for menneskeheten og dens vel.

Det skulde synes som om Quisling valgte langt fra sin spede barndoms ønske da han efter sin eksamen artium gikk inn på Krigsskolen. Man kan jo være spydig og si at det gjør man ikke for å *doktorere* på mennesker, tvertimot. Men Quisling har i Studenterboken fortalt at det var under innflytelse av ivrig lesning av verdenshistorie og Norgeshistorie, og kanskje også påvirket av tidens patriotiske stemning (det var nemlig i 1905) at han valgte den militære løpebane.

Det blev denne løpebane som bragte ham over i forhold som skulde spille en så stor rolle i hans senere liv. I begynnelsen av 1918 blev han militærattache i Russland. Fra 1919 til 1921 i Helsingfors, og videre var han, som vi skal høre, i lengere tid i Russland. Når man betenker at Quisling helt behersker russisk, så skjønner man at han hadde anledning og betingelser som få til å skaffe sig innblikk i russisk politikk og Russlands sociale forhold. Disse forhold har han også viet spesielt og inngående studium. Han har alt i alt opholdt sig omkring 12 år i Russland.

I 1921 fikk Fridtjof Nansen i oppdrag av Folkeforbundet å ta sig av redningen av de millioner russere som var kastet ut i hungersnød. Nansen trengte dyktige, utholdende og varmhjertede mannfolk til assistanse.

Quisling ble anmodet om å være med, og da han ikke kunde få permisjon fra sin officerstilling, tok han avskjed «på halv sold». Dette gjorde han neppe med lett hjerte; men da han mente at han kunde være med og gjøre godt mot mennesker, lot han hensynet til sig selv fare.

Han blev leder av hjelpearbeidet i Ukraine og Krim, veldige områder med millioner innbyggere. Quisling kom til Ukraine i begynnelsen av 1922. Det første inntrykk han fikk da han kom til sitt hovedkvarter, byen Kherson, var en kjerre hvor de nakne lik var slengt mere hulter til bulter enn man gjør med slakterskrotter hos oss. Inntrykket er i all sin gru fiksert i et fotografi som er gjengitt i Jon Sørensens bok: Fridtjof Nansens Saga. — Nansen forteller selv om situasjonen der borte bl. a. at «saltet menneskekjøtt blev solgt på de offentlige markedsplasser». Og en røde Kors-søster beretter at «ingen kan forestille sig, som ikke har sett det, de syner man ser. Døde og døende ligger på gatene, fillene skjuler ofte ikke kroppen. De døde slaktes, hadde jeg nær sagt, stykkes op og ætes».

Jon Sørensen forteller, at hvad Nansen gjennomlevde i Russland gjorde hans hår hvitt, og Nansen selv sa mange år etterpå: «Jeg har en nattemare alltid av de ting jeg så».

Quisling har sagt om dette veldige arbeide, som Nansen var øverste leder av, og med forholdsvis få hjelpere at «Man må tilbake til Cæsars og Augustus' tidsalder for å se lignende verdensoppgaver lagt i en enkelt privatmanns hender». — Men Quisling som intet sier om sig selv, har en ikke ringe del i denne verdensoppgave, og for denne del har han fått Nansens høieste ros.

I 1924 og 1925 arbeidet Quisling i Balkan- og Donaustatene med oppdrag fra Folkeforbundet angående ordningen av spørsmålet om de russiske flyktninger. I 1925 var han igjen sammen med Nansen, nemlig i det nære Østen og i Armenia, som sekretær for Folkeforbundets Armeniakommisjon.

Nansen hadde valgt Quisling en gang til, og høyere tillit og anerkjennelse kunde ikke vises.

Denne gang gjaldt det å redde restene av det ulykkelige armenske folk, som tyrkerne hadde søkt å utrydde i massakrer og om hvilke Nansen sier at det var «redsler som både i omfang og motbydelighet langt overgår alt vi kjenner fra historien».

Hvad Quisling har sett i Russland og Asia av usigelige lidelser, av rå og motbydelig behandling av mennesker kan vi knapt gjøre oss nogen forestilling om.

Nansens hår blev hvitt i Russland. Er det å undres på at Quisling blev en alvorlig mann?

Quisling har sett hvorledes terror kan anvendes. Han har bl. annet hatt rikelig anledning til å se det i Russland, hvor han opholdt sig med kortere avbrytelser helt til 1929. Han er utvilsomt vår beste kjenner av russisk politikk og russiske samfunnsforhold. Og det var sikkerlig en sterk grunn til at han mente at de norske arbeidere og det norske folk i det hele måtte skånes for de russiske metoder og tilstander. Men hans velmente forsøk på å få arbeiderne i tale, blev forvrengt på den mest løgnaktige og gemene måte. Hans motstandere og bakvaskere tapte imidlertid besinnelsen i den grad at det fantastiske i beskyldningene gjorde dem utrolige.

For det russiske folk har Quisling bare ønsket og handlet vel. Hans gjerninger beviser dette. Men han forstod snart at det politiske styre ikke tjente til folkets beste. Derfor forstod han også at han måtte gjøre det som stod i hans makt for å hindre at det samme politiske system fikk feste hos oss. Det første slag mot kommunistene slog han i 1930, da han sendte ut sin store redegjørelse «Russland og vi».

At hans svepeslag i hundeflokken hadde truffet, det viste hylene etterpå. Men folket fikk ennu sterkere enn før klarhet over at man ikke kunde lukke øinene for kommunistfaren. Og da Quisling som medlem av bonde-regjeringen holdt sin berømte tale i Stortinget den 7. april 1932, begynte også Stortingets øine å oplates. Det blev som bekjent nedsatt en kommisjon som skulde lese og granske de dokumenter og forhold som Stortinget kjente eller burde kjenne. Resultatet blev at tingets flertall, tildels nødtvungent, måtte erkjenne at Quislings varsko var berettiget, og at der var ført bevis for de fremsatte påstander — som gav et uhyggelig innblikk i de revolusjonæres metoder og hensikter i vårt land. Regjeringen fikk pålegg om å ha sin oppmerksomhet henvendt på forholdet. Ikke en mann i regjeringen har til dags dato våget å ta konsekvensen av dette pålegg.

Revolusjonsledernes påstander om at Quisling i sin tid hadde tilbudt dem å danne «røde garder» — blev der ikke ført noget som helst bevis for. Der stod påstand mot påstand, og vi har da valget mellem å tro Quisling på hans ord — eller å tro på folk som hylder en lære som hevder:

Alle midler er tillatt, som fører til målet. Alt er tillatt bare det ikke skader partiet. Mened, tyveri, vold, baktalelse, landsforrederi og spioneri; ran og mord

er likeså anvendelige midler som på den annen side varietéer, kaffeslaberaser, barneklubber og demonstrasjoner, rød sport og studiet av Marx og Engels arbeider.

Quislings resolute og uforferdede avsløring av kommunistenes fordekte og fordervelige spill, skaffet ham deres uforsonlige og sanseløse hat; men det skaffet ham også tillit og respekt i store deler av folket.

Ikke desto mindre — når to av vårt lands mest ansette leger konstaterer at Quisling under overfallet i Forsvarsdept.et var tilføiet en alvorlig hjernerystelse, formentlig ved slag av en stump gjenstand mot tinningen, og at han hadde sår på bryst og håndledd, hvorav det siste «blødde nok så meget» og endelig at man på hans klær gjenfant merker såvel etter stikk som blod, — så reduseres dette til en *pepperhistorie*, og i forbindelse hermed settes der igang en systematisk utspredelse av gemene rykter om hans privatliv og en sjofel personlig forfølgelse.

Og folk spør i sin naivitet: Hvorfor har ikke Quisling gjort noget for å opklare overfallet?

For det første: hvad vet folk om hvad Quisling har gjort for å opklare det? For det annet: når er det blitt almindelig i Norge at den *overfallne* skal ha plikt til å finne overfallsmennene? Spør Oslo politimester hvorfor forbryterne ikke er funnet!

Og folk spør videre: hvorfor blev ikke overfallet *meldt* med det samme? De som har litt kjennskap til hvordan en hjernerystelse virker, vil vite, at forutsatt vedkommende ikke er slått fullstendig bevisstløs — vil han handle helt *automatisk*. Uten å være sig det klart bevisst, gjør man det som man oprinnelig var innstillet på å gjøre. Altså i dette tilfelle tar Quisling på sig tøiet og går hjem, som det hadde vært hans hensikt å gjøre før overfallet — uten å være klar over hvad som var skjedd og uten å melde det til nogen. Dette er det da som skapte grunnlaget for all den ondsinnede sladder som senere fra visse hold er spredt systematisk over hele landet. Er det ikke snart på tide at vi får øinene op for at sladderer om Quisling er *taktikk* fra hans politiske motstanderes side?

Men Quisling hadde ikke tenkt å la sin gjerning i norsk politikk innskrenkes til advarsler. Hans eget folk, dets historie og dets fremtid har alltid ligget tett til hans sinn. Han har forstått hvilke krefter og evner dette folk er i besiddelse av; men han har også med sorg og bekymring sett at folket er på avveier og misbruker sine krefter og evner.

Dette har også mange andre sett og følt og vært bekymret for. Men Quislings positive innstilling tvang ham til å søke vei ut av elendigheten. Han var klar over at veien måtte gå gjennom politikken; men ikke gjennom den alene. «Folkeånden må reises og renses» heter det i «Oprop til Nasjonal Samling». Den bevegelse Quisling har reist, legges derfor på et bredere grunnlag enn de gamle politiske partier. Bevegelsen tar ikke bare sikte på å forbedre og fornye politiske former; det viktigste og dypeste i den er dette at den vil arbeide for å gi folket en ny innstilling — en «nasjonal og samfundsgagnlig innstilling» som vi har uttrykt det i vårt Bergensoprop.

Quisling og vi andre er klar over at dette blir en gjerning på meget langt sikt. Men engang må også vi nordmenn lære oss til å bruke større måleenhet for tiden enn valgperiodens 3 år. Vi må venne oss til å se historisk og til å tenke i generasjoner.

Da Quisling stakk hånden i det politiske hvepsebol, var han forberedt på at hvepsene vilde stikke. Men at forfølgelsen skulde bli så fantastisk gemen, det var vel allikevel en overraskelse for ham. At de politikere, hvis livsopgave det har vært ved alle midler å fremme klassehatet, vilde bli grepet av vanyiftig raseri, det var ikke uventet. Men at også de såkalte «borgerlige» politikere skulde stille sig i rekken av hans bakvaskere og forfølgere, det er dypt forstemmende og et vidnesbyrd om den politiske forsumping idag. Hverken Quisling eller vi andre har ventet at hans idéer skal få seir uten kamp. Idékamp er sund og nødvendig. Men vi hadde ventet at kampen kunde føres med blankere våben.

Alle midler synes tillatt når det gjelder for motstanderne å komme Quisling tillivs. Norsk politisk historie kan ikke opvise maken til lurvethet og lumpenhet. Forvringning, løgn og bakvaskelse har en blomstringstid. All politisk uenighet overskygges av enigheten om at Quisling må vekk for enhver pris. Politikere av alle partier synes å føle at han er deres farligste motstander, og at grunnen svikter under dem.

Og de har rett. Han *er* farlig. Ikke bare fordi han er den mann han er; men også fordi det han kjemper for er lengslenes og ønskenes mål for oss alle: Et sundt og frigjort Norge.

For oss som kjemper ved Quislings side er det selvfølgelig bittert å være vidne til alt det smuss som kastes mot ham; og bitrest er skamfølelsen over landsmenns ferd. Men vi vet at smusset skal vaskes av; for vi som er kom-